

Tieteen päivät 2007 ”Rajalla”

Seuraavien Tieteen päivien 2007 valmistelu on hyvässä käynnissä. Päivien otsikoksi on valittu ”Rajalla”, jonka alle tullaan jälleen sisällyttämään hyvin rikas kirjo aiheita teemaan liittyen. Rajoja tarkastellaan esimerkiksi yhdistävinä ja erottavina tekijöinä niin taloudellisessa ja sosiaalisessa kuin biologisessa tai kulttuurisessa mielessä, pohditaan raja elottoman ja elollisen välillä, lajien maantieteellisiä rajoja, elämän ja kuoleman rajaa, elävän ja elottoman rajaa, tiedon rajoja (miten uudet teoriat ja ja uusi tieto syntyy jne.), arkiajattelun ja tieteellisen ajattelun rajoja, sukupuolten, valtakunnan ja kielikunnan rajoja. Ohjelma tulee tarkentumaan jo syksyn aikana.

Päivien ohjelma tulee sisältämään paitsi laajan luento-ohjelman valitun teeman ympäriltä, myös muun ajankohtaisen tutkimuksen esittelyä (Suomen Akatemian tutkimusohjelmat, tutkimuslaitosten ajankohtaistutkimus jne). Uutena osana ohjelmaa myös tiededraamaa on luovassa – siis ohjelmaa myös tieteen ja taiteen rajoilta! – Teeman puolesta avajaisiin sopisi lauluhytje Rajaton tai ehkä kuullaan taiteen raja- mailla olevaa musiikkia?

Tämän kertaisten päivien järjestelytoimikunnan puheenjohtajaksi valittiin kansleri **Kari Raivio**. Päivät pidetään keskiviikosta sunnuntaihin 10.–14.1.2007 ja niiden keskuspaikkana toimii jälleen Helsingin yliopisto.

Tieteiden yö leviää

Tieteen päivien kestoohjelma Tieteiden yön idea leviää myös muualle Eurooppaan. Kesäkuun 10. Berliinissä järjestetään ensimmäinen Tieteiden yö-tapahtuma. Syyskuussa vastaava Tieteiden yö järjestetään useissakin Euroopan maassa EU:n aloitteesta. Tieteen päivien ideat kelpaavat Euroopassa!

EU:n perustuslaki

Toukokuussa julkistettiin **Teija Tiilikaisen, Joni Heliskosken ja Petri Helanderin** teos *Euroopan perustuslaki* (Edita), perusteellinen kommentaari perustuslaista, sen taustoista ja EU:n tulevaisuudesta kansainvälisenä toimijana.

Ranskan ja Hollannin perustuslakia koskevien touko-kesäkuun vaihteen kansanäänestysten jälkeen kirjan lukeminen sai yllättävän nopeasti uudenlaisen sävyn. Ensimmäinen reaktio on: menettikö kirja vajaassa kuukaudessa pohjan? Tuskinpa sentään aivan.

Kirjoittajat ovat kaukonäköisesti varautuneet kielteisiin päätöksiin, siihen että jotkut valtiot jättävät sen ratifioimatta. Kirjan viimeinen kymmenen sivun mittainen luku käsitteleekin juuri tätä kysymystä. Kirjoittajat kirjoittavat, että ”Ranskalaisten arvellaan äänestävän EU:n perustuslain puolesta”, samaan hengen vetoon kirjoittajat kuitenkin muistuttavat että toisinkin voi käydä.

Kirjoittajat pohtivat perusteellisesti, voiko sopimus siis tulla voimaan vaikka kaikki eivät sitä ratifioisikaan. ”Jos [ratifioimatta jättämisen] taustalla on esimerkiksi perustuslain selvä hylkääminen kansanäänestyksessä, voidaan todennäköisenä pitää, ettei kyseisen jäsenvaltion kohdalla ratkaisua ole löydettävissä perustuslain yksittäisiin määräyksiin tehtävillä ratkaisuilla. Ongelmallinen asia on, eikä yhtä helppoa ratkaisua ole. Kirjoittajat uskovat joka tapauksessa, että ”sopimus Euroopan perustuslaista on saanut niin suurta huomiota Euroopassa, ettei sen pyyhkiminen pois unionin agendalta yllä mainitun ratifiointikriisin seurauksena vaikuta todennäköiseltä.” Toisaalta ”edessä saattaa olla uusi poliittinen keskustelu EU:n valtiosopimusperustan suhteesta unionin kehittyvään demokraattiseen järjestelmään”.

Tiedelehdillä menee hyvin

Vaikka Open Access julkaiseminen lisääntyy kovin, ei painetuillakaan lehdillä näyttäisi olevan mitään hätää. Yleistajuisilla tiedelehdillä

menee suorastaan hyvin: painokset kasvavat. *Hyvä Terveys* -lehden levikki on jo noin 110 000, *Tiede*-lehden yli 50 000, *Tähdet ja Avaruus* -lehden yli 17 000.

Ja uusia lehtiäkin perustetaan, vieläpä suurten lehtikonsernien ulkopuolella: tänä vuonna on aloittanut uusi laaja-alainen historia-alan lehti *Historia* (Storia Kustannus Oy) sekä monipuolisesti ympäristöasioihin keskittyvä *Galilei* alaotsikkoinaan *Tiede*, *Yhteiskunta* ja *Ympäristö* (julkaisijana Galilei Kustannus).

Historia-lehden päätoimittaja on **Mari Vainio** ja lehden toimituskunnassa ja taustavoimina ovat mm. professorit **Jussi-Pekka Taavitsainen** ja **Henrik Meinander** sekä dosentti **Markus Hiekkänen** ja FT **Minna Sarantola-Weiss**. *Galilei*-lehden päätoimittaja on **Jorma Lehtonen**, kymmenhenkisen toimituksen ja lehden ohjauksryhmässä on mm. professori **Jouko Korppi-Tommola**.

Tällaisista yrityksistä on syytä iloita ja toivoa menestystä.

Yhdysvalloista on moneen

Kaikkihan tietävät, että Yhdysvalloilla on sotilastukikohtia aika tavalla eri puolilla maailmaa. Tulevaisuuden tutkimuksen seuran *Futura*-lehdessä 1/2005 **Sami Moisio** muistuttaa artikkelissaan "Geopolitiikka globalisaation aikakaudella", että Yhdysvaltain uusi sotilasmaantiede perustuu maailmanlaajuisen tukikohtaverkon rakentamiseen. "Tukikohtien kokoa on yleisesti pienennetty mutta niiden lukumäärää vastavasti lisätty". Yhdysvalloilla on Moisio mukaan 700 ulkomaista tukikohtaa, jotka sijaitsevat 146:n valtion alueella, ja yli 40 valtion alueella sillä on aktiivista sotilaallista toimintaa. Tukikohdat jakautuvat lähestulkoon kaikille maailman aikavyöhykkeille. Tämä takaa mukavan joustavan sotilaallisen valppaan läsnäolon, päivystyksen, ympäri maailmaa!

Moisio artikkelissa korostuu myös ympäristön geoliittinen rooli. "Geoliittisessä ajattelussa luonnonvarojen hallinnalla on aivan keskeinen merkitys. Niin kutsuttujen resurssiotien merkitys ei ole suinkaan vähentynyt: "Luonnonvaroista käytävät kiistat saattavat muuttua laajoiksi sotilaallisiksi konflikteiksi varsinkin, koska maapallon luonnonvarat ovat yhä varsin epätasaisesti omistettu, jaettu ja kulutettu". Moisio nostaa yhdeksi vakavaksi ongelmaksi mm. makean juomakelpoisen veden saatavuuden.

Tohtoreita ikä n katsomatta

Viime vuosina on oltu kovasti huolissaan tohtoroitumisista ja varsinkin näiden ikävuosista. Että alle 30-vuotiaana pitäisi saada väiteltä. Että entistä nopeammin olisi saatava entistä enemmän. Hyvä tavoite ilman muuta. Toisaalta: sisältöjäkin on aina hyvä katsoa. Fysiikan ja matematiikan tieteellisten seurojen julkaisemassa *Arkhimedes*-lehden (2/2005) pääkirjoituksessaan professori **Hannu Koskinen** korostaa myös aikuis- ja täydennyskoulutuksen merkitystä: "tutkimuslaitoksissa ja elinkeinoelämässä on runsaasti tutkijoita, joilla on kaikki edellytykset tohtorin tutkintoon ja joiden oman uran kannalta se olisi jopa hyödyllistä. Myös näitä nelikymppisiä ja vanhempiakin tutkijoita pitää kannustaa väittelemään. Jos tämä sitten tapahtuu jonkun tutkijakoulun toiminnan puitteissa, koulun pitäisi saada siitäkin kiitosta eikä suinkaan sapiskaa joltakin pikkubyrokraatilta kyseisen väitöksen nostettua koulun keskimääräistä väittelyikää". Hyvä hyvä, sanoo yli nelikymppinen jatko-opiskelija.

Fysiikka vaikeaa fysiikoille?

Maaliskuussa vietettiin Espoon Dipolissa näyttävästi Fysiikan päiviä. Alan kerma oli paikalla, myös tunnettuja ulkomaisia suuruuksia. Mutta mitä fysiikko näistä saa irti? Onko fysiikka pirstoutunut niin pieniksi osa-alueiksi, että laajempaan ymmärrykseen on vaikeuksia päästä? Ainakin *Arkhimedeksen* Fysiikan päivien raportissa **Hannu Koskinen** joutuu toteamaan, että "Vuodesta toiseen aivan liian monet yleisluennoista ovat niin vaikeita seurata, että ainakaan minun fysiikon yleissivistykseni ei tahdo riittää niiden seuraamiseen." Hän toteaa keskusteluissa kollegoiden kanssa havainneensa, ettei ole ongelmineen yksin. "Kuulijat tulevat kuitenkin paikalle siinä toivossa, että saisivat ymmärrettävän ja ajanmukaisen kuvan luennon aihepiiristä." Aika kohtuullinen toive.

Sinänsä Fysiikan päivät lienevät aikamoinen menestys: 500 osallistujaa, teemoina koko fysiikan kenttä. Aika hyvä yleiskatsaus fysiikasta siis.

Oliko Akatemia ylipolitisoitunut?

Suomalaisen tieteen ja Suomen Akatemian 1970-luku oli tunnetusti ylipolitisoitumisen riemuaikaa. Näinhän on aina tapana sanoa ja olet-

taa. Mutta oliko asiat yksiselitteisesti näin? Eivät ehkä täysin kuitenkaan

Pari kuukautta sitten pidetyssä Suomen Akatemian historian kakkososan julkistamistilaisuudessa Akatemian pääjohtaja **Raimo Väyrynen** kuitenkin varsin rohkeasti esitti hieman vallitsevasta puheesta poikkeavan tulkinnan, suhteellisti asioita mustavalko-asetelmasta hieman sävykkäämpään historiakuvaan: "On kuitenkin väärin käsittää 1970-luvun tiedepolitiikkaa vain puoluepolitiikkana. Väitän, että se oli vielä enemmän politiikkaa sanan policy-merkityksessä. Kiistatonta oli, että vanhan tieteen rahoitusmalli ei enää 1970-luvulla vastannut yhteiskunnan ja talouden asettamia vaatimuksia." Tieteessä tarvittiin Väyrysen mukaan enemmän rahaa ja johdonmukaisempaa toimintaa. "Tähän tarjosi tiedepolitiikka ja sen kansainvälinen kehitys ainakin osan vastauksista. Varsinkin OECD:ssä tiede- ja teknologiapolitiikan puolesta tehty työ sai Suomessa erityistä vastakaikua.

Väyrynen toki myönsi, että Akatemiassa

harjoitettiin myös politiikkaa politics-mielessä, kantaa asioihin otettiin myös tekijän nimen ja aiheen perusteella – ja "tämän taidon osasi ja aiheen poliittiset osapuolet". Siitä huolimatta "rohkenen väittää, että poliittisuus ei ollut niin läpitukenveaa kuten silloisessa kiihtyneessä ilmapiirissä ja myöhemmässäkin keskustelussa on annettu ymmärtää", totesi Väyrynen.

Ehkä nyt kyetään tästä 1970-luvun ilmapiiristäkin vähitellen puhumaan myös kiihkotta?

Toisaalta: "1970-luvun Sturm und Drang -kautta saatettiin tarvita välivaiheena siirryttäessä eliittikeskeisestä moderniin tiedepolitiikkaan, jossa 1980-luku rakensi puolestaan perustaa seuraavalle käänteelle 1990-luvulla", tulkit- si Väyrynen puheessaan.

Akatemian historian ykkösosa arvioitiin *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä niteessä 1/2005, kakkososan arvio puolestaan julkaistaan syksyllä. Akatemian historiasta ilmestyy vielä viime vuosikymmenen kattava kolmas osa.

Jan Rydman

www.vanhankirjallisuudenpaivat.com
Ilmainen erite numerosta (03) 519 8383

VANHAN KIRJALLISUUDEN PÄIVÄT

Vammalassa Sylvään koululla
1.-2.7.2005

Teemana Kohti modernia

Seminaareissa mm:

- 50-luvun suomalainen modernismi
 - Minun 50-lukuni
- Muroksen presidentit kirjailijoina
- Populaari 50-luku

Lisäksi:

- 60 antikvaarista kirjanmyyjää
- n. 40 esittelypöytää
- kirjahuutokauppoja
- tunnelmallinen telttaravintola

